

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: U 2/2020 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi

Viite: Talousvaliokunta tiistai 24.03.2020 klo 12:15 / U 2/2020 vp / Asiantuntijapyyntö

Koneyrittäjät ry toteaa lausuntonaan asiasta seuraavan.

Taustaa:

Euroopan tasolla on päätetty, että yksi tärkeimmistä tavoitteista, jolla pannaan täytäntöön Pariisin ilmastopöytäkirja, on "vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa edistämällä puhdasta ja oikeudenmukaista energiakäyttöä, vihreitä ja sinisiä investointeja, kiertotaloutta, ilmastomuutokseen sopeutumista ja riskien ehkäisemistä ja hallinnointia".

Tavoitteen saavuttamiseksi EU:n komissio julkisti 2019 lopussa **Euroopan vihreän kehityksen ohjelman**, jossa se esitti suunnitelmansa Euroopan uutta kasvupolitiikkaa varten. Vuoteen 2050 asetetun EU:n ilmastoneutraaliuden tavoitteen saavuttamiseksi ohjelmassa ehdotettiin oikeudenmukaisen siirtymän mekanismeja, johon sisältyy oikeudenmukaisen siirtymän rahasto. Oikeudenmukaisella siirtymällä tarkoitetaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista, kun yhteiskunnat ja toimialat siirtyvät kohti hiilineutraalia tuotantoa ja kulutusta.

EU:n komission ehdotus **oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta** (JTM) julkaistiin tammikuun puolivälissä. JTM:n avulla on tarkoitus tarjota kohdennettua tukea. Sen ja muiden rahoituskanavien avulla rahoitetaan investointeja, joilla autetaan fossiilisten polttoaineiden arvoketjuista riippuvaisia työntekijöitä ja yhteisöjä. **Suomen osalta tämä tarkoittaa mm. energia- ja ympäristöturpeen tuotannon ja käytön arvoketjussa työskenteleviä.** Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi rahastoineen tarjoaa tukea vähäpäästöiseen ja ilmastokestävään toimintaan siirtymiseen.

Komission ehdotuksen mukaan oikeudenmukaisen siirtymän rahasto kaikkiaan on 7,5 miljardia euroa. Siitä Suomen osuus olisi esityksen mukaan noin 165 milj. euroa, josta **turvetuotannon osuus 17 % eli noin 28 miljoonaa euroa.** Komission raportin mukaan oikeudenmukaisen siirtymän rahoitusta voisi kohdentaa harvaan asuttuun Pohjois- ja Itä-Suomi (Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi).

Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on puolittaa turpeen käyttö energiantuotannossa vuoteen 2030 mennessä. Useissa arvioissa on esitetty, että energiaturpeen käyttö puolittuu Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoittelevan vuoden 2030 sijaan jo vuoteen 2025 mennessä.

Riippumatta siitä, milloin käyttö puoliintuu, Koneyrittäjät arvioivat, että energiaturpeen kysynnän puolittuminen vuoteen 2025 mennessä päästöoikeuden hinnan ja jo tehtyjen kansallisten päätösten perusteella merkitsee noin 800-1000 henkilötyövuoden vähentymistä turvetuotannosta ja turpeen kuljetuksista. **Alalla on toiminut parisataa ympäristöluvan turvetuotantoon saanutta yritystä, useampi sata alle 10 ha:n tuotantoalueella operoivaa toimijaa. Energiaturpeen tuotannossa ja kuljetuksissa on urakoinut arviolta 500 yritystä.**

Koneyrittäjät ry:n kanta

Sanna Marinin hallituksen tavoitteet puolittaa turpeen käyttö energiantuotannossa vuoteen 2030 mennessä on samansuuntainen EU-tason ilmastotavoitteiden kanssa. Tavoitteen saavuttaminen näyttää jopa todennäköiseltä, koska energiaturpeen tuotannon väheneminen on päästöoikeuden hinnan nousun myötä puolittumassa jopa nopeammin. Sekä **pidemmän ajan tavoite että ennakoitu nopeampi kehitys iskevät kovimmin turvetuotannon parissa työskenteleviin kone- ja kuljetusyrityksiin**. Niitä on sadoittain ympäri Suomen, mutta eniten Satakunnan pohjoisosista Pohjois-Pohjanmaalle ulottuvalla rannikkoalueella (n. 100 km kaista rannikolta sisämaahan). **Niiden liiketoiminnan mahdollisuudet ovat katoamassa**. Siksi tarvitaan toimia, joilla siirtymä uuteen tilanteeseen on pehmeämpi. Koska muutoksen suunta on selvä, Koneyrittäjät ry kannattaa ehdotusta oikeudenmukaisen siirtymän mekanismista (JTM) ja rahastosta (JTF) osana Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa. Kunnianhimoiset ilmastotavoitteet ja niiden toteuttaminen vievät vääjäämättä osalta nykyisessä energiantuotannon arvoketjussa toimivilta toimijoilta leivän suusta. Tässä tilanteessa EU:n komission ja jäsenmaiden on syytä tarjota tukea oikeudenmukaiseen siirtymään. Muuten eriarvoisuus lisääntyisi.

Kokemuksemme mm. menneeltä talvelta 2019-2020 on se, että turvetta tarvittiin useassa kohteessa paikkaamaan erinäisistä syistä syntynyttä puupolttoaineen vajetta. Jos olisi ollut nähty paljon kylmempi talvi, tarve turpeen käytölle olisi ollut huomattava. Näemme tärkeänä, että niin kauan kuin energiantuotanto perustuu polttoon, turve olisi syytä säilyttää polttoainevalikoimassa. Siksi mielestämme olisi oleellista hyödyntää oikeudenmukaisen siirtymän rahaston ja muiden EU komission esittämien rahoituskeinojen mahdollisuudet turvetuotannon sopeuttamiseen oikeudenmukaisella tavalla. Turpeen käyttö vähenee jo nyt vauhdilla ja muutosta ei ole syytä nopeuttaa, koska silloin viedään pohja pois mahdollisuudelta turvata energiantuotantoa turpeella.

Tarkoitus on laatia alueelliset oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmat joko maakuntatasolla (NUTS3) tai pienemmällä paikallistasolla. Alan yritykset, joihin turvetuotannon väheneminen suoraan ja eniten vaikuttaa, ovat pääsoin mikro-/pienyryksiä. Ne työllistävät ympärivuotisesti yhdestä muutamaa henkilöön. Kesäkausina työllisiä on helposti jopa kymmenkertainen määrä. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston ja muiden rahoituslähteiden avulla toteutettavat **toimet tulisi mahdollisuuksien mukaan suunnitella alan yrittäjien kanssa tiiviissä yhteistyössä**. Muutoin on vaarana, että nämä jäävät tukien ulkopuolelle. Lisäksi tuen hakemiseen/saamiseen ja käyttöön liittyvät säännöt ja byrokratia tulisi luoda sellaiseksi, että tuen hyödyntäminen olisi mahdollista myös pienyrityksille. Olennaista on, että toimitaan tiiviissä yhteistyössä ja vuoropuhelussa.

Mikäli edellä mainitut maakuntatasoiset suunnitelmat eivät kaikilta osin realisoidu tekemiseksi tai tekemisessä kuluu vähemmän rahaa kuin on suunniteltu, niin mekanismissa olisi syytä olla mahdollista siirtää säästyviä varoja maakunnasta sellaiseen maakuntaan, jossa kysyntää on mahdollisesti suunniteltua enemmän.

Jäsenvaltioiden tulisi yksilöidä ne alueet, joihin siirtyminen ilmastoneutraaliin talouteen vaikuttaa eniten ja joille oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuki keskitetään. Käsityksemme on, että suurimmat määrät yrityksiä turvetuotannon parissa työskentelee Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Satakunnan pohjoisosissa sekä Lapissa. Hieman ihmettelemme, että Etelä-Pohjanmaa puuttui komission maaraportin liitteestä samoin kuin Satakunta. Turvetuotannon kannalta olisi järkevämpää tarkastella asiaa ilman maakunnallista rajausta. Turvetuotantoa koskien olisi tosiaan syytä tarkastella asiaa siltä kannalta, että oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoja voitaisiin suunnata ja käyttää turvetuotannosta riippuvaisten koneyritysten kehittämiseen ja uusille liiketoiminta-alueille siirtymisen tukemiseen ilman maakuntarajausta. Olisi perin epäoikeudenmukaista, jos esimerkiksi Etelä-Pohjanmaa olisi rahaston toimenpiteiden piirissä, mutta Satakunta ei. Tosiasia kuitenkin on, että Satakunnan pohjoisosissa ja Etelä-Pohjanmaan eteläosissa toimii lukuisa määrä yrittäjiä hyvin

samankaltaisissa oloissa molemmin puolin maakuntarajaa. Maakuntarajasta käytettäessä lähes naapureina toimivista turveyrittäjistä toinen olisi tukitoimien piirissä ja toinen ei, vaikka muutoksen paineet he kohtaavat samoista lähtökohdista. Oikeudenmukaisen siirtymän mukaiset tukitoimet tulisikin kohdistaa tai olla mahdollisia turvetuotantoalalla toimiville koneyrityksille koko maassa.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastossa tavoitellaan talouden monipuolistamiseen alueilla, joihin ilmastosiihtymä vaikuttaa eniten, sekä alueiden työntekijöiden ja työnhakijoiden uudelleen koulutukseen ja aktiiviseen osallistamiseen. Turvetuotannossa toimiville yrityksille ja niiden kuljettajille luontainen liiketoimintamahdollisuuksien etsinnän suunta turvetuotannon vähetessä on käsityksemme mukaan maarakennusalan työt, kuljetussektori, tienhoito, energiapuun tuotanto. Turvetuotannosta näille aloille siirtyminen ei kuitenkaan monipuolista alueiden taloutta. Siksi monipuolistamista ei tule liikaa korostaa turvetuotannosta pois siirtyviä tuettaessa. Nämä vastaanottavat alat ovat myös aloja, joissa markkinat ovat melko kypsässä vaiheessa. Tämä tarkoittaa, että turvealalta pois haluaville suunnattujen tukitoimenpiteiden tulisi olla sellaisia, että niillä ei vääristetä kilpailua näillä muilla aloilla. Tukimuodosta ihmisten uudelleen koulutus on tällöin yksi relevantti tapa tukea alaa vaihtavia yrityksiä ja niissä työskenteleviä.

Maaraportissa tuodaan koulutuksen ohella mahdollisuuksina esille start-up yritysten tukeminen, uusiin yrityksiin investoimisen, uusien yritysten konsultoinnin tukeminen. Nämä ovat aivan harkinnan arvoisia tuen kohteita. Uudelleen koulutettu henkilö voi hyvinkin suuntautua yrittäjäksi taikka jatkaa yrittäjänä, jolloin alkuvaiheen tiedollinen tuki on hyvinkin tarpeellinen.

Komission maaraportissa otetaan kantaa myös tarpeeseen huolehtia turvetuotannosta poistettavien alueiden hoidosta niistä syntyvien päästöjen minimoimiseksi. Osa alueista voidaan istuttaa metsäksi, alueita voidaan ennallistaa muistaen, että silloin hiilidioksidipäästöt saatetaan vaihtaa metaanipäästöiksi. Tällaiset työt sopivat turvetuotannossa toimineille yrityksille ja tarjoavat koneurakoinnille turvetuotantoalueilla jatkoaikaa. Laajan mittakaavan turvetuotannon ohella Suomessa on satoja alle 10 hehtaarin turvetuotantoaluetta. Toiminnan jatkaminen niillä edellyttää alueille ympäristöluvan hakemista syyskuuhun 2020 mennessä. Koska luvan hakeminen ja lupaehtojen täyttäminen on sangen kallista suhteessa tuottoon, oletamme, että isohko määrä tällaisia alueita jää käytön ulkopuolelle. Näiden kunnostaminen uutta elämää varten olisi oivallinen kohde oikeudenmukaisen siirtymän rahastolle.

Ympäristörakentamiseen liittyen vesistöjen kunnostustyöt voisivat olla oivallinen työlaaji, jolla lienee tarvetta ja jota pitäisi edistää ja tekemistä tukea.

Turvetuotannon jo vähetessä nopeasti monen yrityksen ja henkilön on mietittävä itselleen uutta uraa. Tukitoimenpiteiden suunnittelulle ja toteutukselle ei ole aikaa tuhlattavaksi.

Helsingissä 24.3.2020

Koneyrittäjät ry

Simo Jaakkola
varatoimitusjohtaja

Koneyrittäjien liitto on 2500:n energia-, maarakennus- ja metsäalan koneyrityksen valtakunnallinen yrittäjä- ja työnantajajärjestö. Koneyrittäjät työllistävät metsäalalla välittömästi itsensä lisäksi yli 5000 työntekijää. Energia-alalla koneyritysten työllistämä vaikutus energiapuun hankinnassa ja turvetuotannossa on noin 3500 henkilötyövuotta